

Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ

A. RANTOS

представено на 9 септември 2021 година¹⁽ⁱ⁾

Дело C-581/20

**Skarb Państwa Rzeczypospolitej Polskiej reprezentowany przez Generalnego Dyrektora
Dróg Krajowych i Autostrad**

срещу

**TOTO SpA — Costruzioni Generali,
Vianini Lavori SpA**

(Преюдициално запитване, отправено от Върховен касационен съд, България)

„Преюдициално запитване — Съдебно сътрудничество по граждански дела —
Компетентност и признаване на решения по граждански и търговски дела — Регламент
(ЕС) № 1215/2012 — Понятие за граждански и търговски дела — Временни, включително
обезпечителни, мерки — Договор за изпълнение на строителни работи — изграждане на
обществен път“

1. През 2015 г., за да обезпечат изпълнението на задължения, поети в рамките на сключен в Полша договор за обществена поръчка за изграждането на скоростен път, спечелилите поръчката дружества представят пред полския възложител гаранции, издадени от български застраховател.
2. Години по-късно дружествата изпълнители безуспешно искат от полски съд да наложи обезпечение, като задължи възложителя да се въздържа от използването на посочените гаранции. Подобно искане те предявяват пред българските съдилища, като то е отхвърлено на първа инстанция и е уважено от въззивната инстанция.
3. Полският възложител подава частна касационна жалба пред Върховен касационен съд (България). С нея той иска да се установи по-специално дали с оглед на член 35 от Регламент (ЕС) № 1215/2012² българските съдилища имат международна компетентност да допускат исканите временни, включително обезпечителни, мерки³.

¹ Език на оригиналния текст: френски.

² Регламент на Европейския парламент и на Света от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 351, 2012 г., стр. 1).

³ Употребявам термините „временни, включително обезпечителни, мерки“, тъй като са използваните в Регламент № 1215/2012. В действителност би трябвало да се уточни от коя категория е исканата мярка във всеки отделен случай.

4. Освен ако не греша, досега Съдът се е произнасял само веднъж във връзка с посочения член⁴. Някои постановени при действието на предходните правни норми⁵ решения хвърлят светлина върху въпросите на запитващата юрисдикция, без обаче да им дават отговор.

5. По указание на Съда настоящото заключение се отнася само до втория преюдициален въпрос. Отговорът изисква по-подробно изследване на отношението между две съдилища от различни държави членки — съда, който разглежда делото по същество, и съда, който е сезиран само с искане за допускане на временна, включително обезпечителна, защита — при трансгранични случаи, във връзка с които член 35 цели да не се допусне „страните да търпят вреда вследствие на дългата продължителност на делата с международен елемент“⁶.

I. Правна уредба

A. Регламент № 1215/2012

6. Съображение 33 гласи:

„Когато временни, включително обезпечителни, мерки са постановени от компетентен по съществото на делото съд, следва да се осигури тяхното свободно движение съгласно настоящия регламент. Временните, включително обезпечителни, мерки, които са постановени от такъв съд, без ответникът да бъде призован да се яви, обаче следва да не се признават и да не се изпълняват съгласно настоящия регламент, освен ако съдебното решение, съдържащо мярката, е връчено на ответника преди изпълнението. Това не следва да възпрепятства признаването и изпълнението на такива мерки съгласно националното право. Когато временните, включително обезпечителни, мерки са постановени от съд на държава членка, който не е компетентен по съществото на делото, действието им следва да се ограничи съгласно настоящия регламент до територията на тази държава членка“.

7. Съгласно член 2:

„За целите на настоящия регламент:

a) „съдебно решение“ означава всяко съдебно решение, постановено от съд или правораздавателен орган на държава членка, както и да се нарича съдебното решение, включително декрет, разпореждане, решение или заповед за изпълнение, както и решение за определяне на разноските от служител на съда.

⁴ Решение от 3 септември 2020 г., *Supreme Site Services* и др. (C-186/19, EU:C:2020:638).

⁵ Член 24 от Брюкселската конвенция от 1968 г. относно компетентността и изпълнението на съдебните решения по граждански и търговски дела (ОВ L 299, 1972 г., стр. 32; консолидиран текст в ОВ C 27, 1998 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 10, стр. 3; наричана по-нататък „Брюкселската конвенция“) и член 31 от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 12, 2001 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 74; наричан по-нататък „Регламент № 44/2001“). Текстът на посочените разпоредби не е идентичен с този на настоящия член 35; освен това законодателят е установил режима на обезпечителната защита на други места в Регламент № 1215/2012. Промените обаче не засягат полезността на предходната практика на Съда по отношение на настоящото дело.

⁶ Решение от 28 април 2005 г., *St. Paul Dairy* (C-104/03, EU:C:2005:255, т. 12; наричано по-нататък „решение *St. Paul Dairy*“).

За целите на глава III „съдебно решение“ включва временни, включително обезпечителни, мерки, постановени от съд или правораздавателен орган, който по силата на настоящия регламент е компетентен по съществото на делото. То не включва временна, включително обезпечителна, мярка, която е постановена от такъв съд или правораздавателен орган без призоваване на ответника, освен ако решението, съдържащо мярката, е връчено на ответника преди изпълнението;

[...]“.

8. Член 29 от раздел „Висящ процес (lis pendens) — свързани искове“ гласи:

„1. Без да се засяга разпоредбата на член 31, параграф 2, когато искове с един и същ предмет и между същите страни са предявени в съдилищата на различни държави членки, всеки съд, различен от първия сезиран съд, спира разглеждането на делото служебно, докато бъде установена компетентността на първия сезиран съд.

2. По посочените в параграф 1 случаи по искане на сезиран със спора съд всеки друг сезиран съд незабавно уведомява първия съд относно датата, на която е бил сезиран в съответствие с член 32.

3. Когато бъде установена компетентността на първия сезиран съд, всеки друг съд, различен от първия сезиран съд, се отказва от компетентност в полза на този съд“.

9. Съгласно член 35 („Временни, включително обезпечителни, мерки“):

„Може да се подаде молба пред съдилищата на държава членка за такива временни, включително обезпечителни, мерки, предвидени в правото на тази държава членка, дори ако съдилищата на друга държава членка са компетентни по съществото на делото“.

10. Съгласно член 36 от раздел „Признаване“:

„1. Решение, постановено в една държава членка, се признава в друга държава членка без изискване за специално производство.

[...]“.

11. Член 42, параграф 2 предвижда:

„За целите на изпълнението в държава членка на съдебно решение, постановено в друга държава членка, разпореждащо временна, включително обезпечителна, мярка, молителят представя на компетентния орган по изпълнение на решението:

- а) препис от съдебното решение, ко[й]то отговаря на необходимите условия за установяване на автентичността му;
- б) удостоверение, издадено съгласно член 53, в което се съдържа описание на мярката и се удостоверява, че:
 - i) съдът е компетентен да се произнесе по съществото на спора,
 - ii) съдебното решение е изпълняемо в държавата членка по произход; и

в) в случаите когато мярката е била разпоредена без ответникът да е бил призован да се яви — доказателство за връчването на съдебното решение“.

12. Член 45, параграф 1, буква в) гласи:

„1. По молба от заинтересована страна признаването на съдебно решение се отказва:

в) ако съдебното решение противоречи на съдебно решение, постановено между същите страни в сезираната държава членка“.

Б. Националното право. Граждански процесуален кодекс⁷

13. От значение за делото са член 18 (съдебен имунитет); членове 389—396 (допускане на обезпечението); членове 397—403 (обезпечителни мерки); и членове 274—280 (обжалване на определенията).

14. Тъй като моето заключение се съсредоточава само върху тълкуването на член 35 от Регламент № 1215/12, не е необходимо да възпроизвеждам текста на посочените членове.

II. Фактите, споровете и преюдициалните въпроси

15. С договор от 30 юли 2015 г. Skarb Państwa Rzeczypospolitej Polskiej reprezentowany przez Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad (наричана по-нататък „Държавната хазна на Полша“) възлага на дружествата TOTO SpA — Costruzioni Generali и Vianini Lavori SpA, действащи като консорциум с регистрация в Италия, изграждането на скоростен път S-5 Познан — Вроцлав, отсечка Познан A2, Глухово — Врончин.

16. В договора страните включват клауза (член 20.6), съгласно която компетентността за уреждане на споровете между тях се предоставя на съдилищата по седалището на възложителя (тоест на полските съдилища)⁸.

17. По договора са издадени гаранции № 02900100000348 и № 02900100000818 за обезпечаване съответно на изпълнението на договора⁹ и на евентуалното плащане на „договорна неустойка“ след завършване на строителните работи¹⁰. Двете гаранции са предоставени от българското застрахователно дружество „Евроинс“ АД и за тях е приложимо полското материално право.

⁷ Граждански процесуален кодекс, България; наричан по-нататък „ГПК“.

⁸ Съгласно точка 2 от становището на полското правителство клаузата е формулирана по следния начин: „Всички спорове, които могат да възникнат във връзка с изпълнението [на спорния договор], ще се разглеждат от съда с обща компетентност по седалището на възложителя [...]“.

⁹ Съгласно резюмето на определението за преюдициално запитване тази гаранция е издадена за добро изпълнение, на обща стойност 52 294 272,43 [полски злоти (PLN)], като с Анекс 4 от 25.1.2019 г. действието ѝ е до 31.7.2019 г. на посочената стойност като гаранция за неизпълнение или ненадлежно изпълнение на договора до максимална сума, а до 30.6.2024 г. до стойност 15 877,73 PLN — като гаранция за добро изпълнение на строителните работи.

¹⁰ Съгласно определението за преюдициално запитване тази гаранция е издадена за обезпечаване на плащане на договорна неустойка за сумата 9 314 671,95 PLN до 31 юли 2019 г., обезпечаваша навременното завършване на строителните работи по договора.

18. Всяко едно от дружествата изпълнители предявява отрицателен установителен иск срещу Държавната хазна на Полша пред Sąd Okręgowy w Warszawie (Окръжен съд Варшава, Полша). Те искат да се признае за установено, че ответникът, Държавната хазна на Полша, нямам право да иска плащане на предвидената в договора неустойка, тъй като не били налице основанията за това, и/или че за ответника не съществувало право на неустойка, произтичащо от твърдяното от него забавено изпълнение¹¹.

19. Освен това те искат от съда „да наложи обезпечение, като задължи ответника да се въздържа по-специално от използването на гаранции № 02900100000348 и № 02900100000818, издадени от ЗД „Евроинс“ АД“¹².

20. С определение от 7 юни 2019 г. Sąd Okręgowy w Warszawie (Окръжен съд Варшава) отказва да допусне исканото обезпечение¹³.

21. На 31 юли 2019 г. дружествата изпълнители отново отправят искане за допускане на обезпечение, този път пред Софийски градски съд (България), в подкрепа на исковете, предявени пред Sąd Okręgowy w Warszawie (Окръжен съд Варшава).

22. Искането е отхвърлено на първа инстанция, но е уважено на въззивна инстанция от Софийски апелативен съд (България). Този съд налага, след представяне на парична гаранция, обезпечителен запор върху вземането на Държавната хазна на Полша по гаранции № 02900100000348 и № 02900100000818, издадени в нейна полза от ЗД „Евроинс“ АД.

23. Държавната хазна на Полша подава частна касационна жалба пред Върховен касационен съд (България). С нея тя представя и европейска заповед за плащане на основание Регламент (ЕО) № 1896/2006¹⁴, формуляр Д¹⁵.

24. В отговора на частната касационна жалба дружествата изпълнители представят формуляр Е към Регламент № 1896/2006, с който са подали възражение срещу заповедта за плащане.

25. При тези обстоятелства Върховен касационен съд поставя на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Трябва ли чл. 1 от [Регламент № 1215/12] да се тълкува в смисъл, че следва да се разглежда изцяло или отчасти като гражданско или търговско по смисъла на чл. 1, пар. 1 на същия регламент, дело като това, посочено в настоящето определение?

¹¹ Определение за преюдициално запитване, точка 2 [бел. прев. — в тази и съответните бележки под линия по-долу се има предвид резюмето на определението за преюдициално запитване, изготвено на основание член 98, параграф 1 от Процедурния правилник на Съда].

¹² Определение за преюдициално запитване, точка 4.

¹³ Съгласно определението за преюдициално запитване, точка 4 полският съд приема, че не са основателни исканията за допускане на обезпечение, защото липсва правен интерес от налагане на обезпечението, тъй като няма приемливо основание ответникът да не подпише поредния анекс, и дружествата не са обосновали наличието на вероятна основателност, че липсата на обезпечение ще направи невъзможно или значително ще затрудни изпълнението на евентуално бъдещо решение, вземащо предвид потенциално искане на ищците, нито вероятна основателност на това, че липсата на обезпечение може да доведе до непоправима щета и до каква степен евентуалните неустойки могат да са риск за финансовата им стабилност.

¹⁴ Регламент на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2006 година за създаване на процедура за европейска заповед за плащане (ОВ L 399, 2006 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 9, стр. 108).

¹⁵ Заповедта за плащане е издадена в нейна полза срещу ЗД „Евроинс“ АД за сумите 4 086 197,80 PLN главница, лихва 3 322 112,05 PLN и 76 405,75 PLN.

- 2) При наличие на упражнено право да се иска допускането на временни/обезпечителни мерки и разгледано искане от съда, компетентен да разгледа спора по същество, следва ли сезираният съд с искане за допускане на същото основание и по реда на чл. 35 от [Регламент № 1215/12] да се счита за некомпетентен от момента, в който се представят доказателства за наличие на произнасяне на съда, компетентен по съществото на спора?
- 3) Ако от отговора на първите два въпроса следва, че е налице компетентност на сезирания съд с искане по реда на чл. 35 от [Регламент № 1215/12], следва ли да е налице автономно тълкуване на предпоставките за допускане на обезпечение по реда на чл. 35 от [Регламент № 1215/12]? Следва ли да бъде оставена неприложена норма, която предвижда, в случай като посочения, недопускане на обезпечение срещу държавно учреждение?“.

III. Производството пред Съда

26. Преюдициалното запитване постъпва в Съда на 5 ноември 2020 г. Отказано е разглеждане по реда на член 105 от Процедурния правилник на Съда.

27. Писмени становища представят ТОТО — Costruzioni Generali и Vianini Lavori, Република Полша и Европейската комисия. Всички те, както и Държавната хазна на Полша, участват в съдебното заседание, проведено на 15 юли 2021 г.

IV. Анализ

28. Както вече посочих, моето заключение се ограничава само до втория преюдициален въпрос. Накратко, той се отнася до отношението между съдилища от различни държави членки, пред които последователно, на основание на Регламент № 1215/2012, се иска допускане на временни, включително обезпечителни, мерки.

29. За да се отговори на този въпрос, е необходимо да се даде тълкуване на член 35 от Регламент № 1215/2012, което ще позволи да се изясни дали съд (в случая български съд), който не е компетентен по съществото на делото, може да допусне временни, включително обезпечителни, мерки, когато компетентният по съществото на делото съд (в случая полски съд) вече се е произнесъл по идентично искане.

30. Преди да предложи отговор на този въпрос, ще разгледам някои общи аспекти на Регламент № 1215/2012, които могат да са от полза при обсъждането.

А. Предварителни бележки: временната, включително обезпечителна, защита в Регламент № 1215/2012

1. Режим на международна компетентност и движение на съдебни решения относно временни, включително обезпечителни, мерки

31. Регламент № 1215/2012 установява два начина за допускане на временни, включително обезпечителни, мерки в спорове, които попадат в неговия обхват:

- Първо, той предоставя международна компетентност на съдилищата, които в съответствие с раздели 1—6 на глава II имат такава компетентност и за решаването на спора по същество¹⁶. Компетентността на тези съдилища не зависи от наличието на определена връзка между обекта на мярката и сезирания съд¹⁷. Освен това — с изключението, което ще изложи — мярка, постановена от компетентния по главния спор съд, се ползва от режима на признаване и изпълнение, предвиден в Регламент № 1215/2012.
- Второ, член 35 от същия регламент предвижда възможността съдилища, които не са компетентни да се произнесат по съществото на спора, да постановят временни, включително обезпечителни, мерки във връзка с този спор.

32. Във втората хипотеза Съдът обвързва с определени изисквания възможността съд, който не е компетентен по съществото на делото, все пак да е компетентен да се произнесе по инцидентно искане за допускане на обезпечение¹⁸:

- Временните, включително обезпечителните, мерки трябва да бъдат „предназначени да поддържат фактическо или правно положение, за да се запазят правата, чието признаване иначе е поискано от съда, разглеждащ спора по същество“¹⁹.
- Не следва да се допускат мерки, които поради своите последици *de facto* могат да заменят производството по същество, тоест да служат за заобикаляне на правилата за компетентност във фазата на съдебното дирене²⁰.
- Трябва да е налице реална конекситетна връзка между некомпетентния по съществото на делото съд и исканата мярка. Допускането на подобна мярка „изисква [...] особена предпазливост и задълбочено познаване на конкретните обстоятелства, при които трябва да се прояви действието на исканите мерки“²¹.

¹⁶ Тяхната компетентност за допускане на временни, включително обезпечителни, мерки не е изрично посочена, но естествено произтича от факта на познаване на делото. Имплицитно тя се съдържа в съображение 33 от Регламент № 1215/2012; вж. също решение от 17 ноември 1998 г., Van Uden (C-391/95, EU:C:1998:543, т. 19; наричано по-нататък „решение Van Uden“).

¹⁷ Решение от 27 април 1999 г., Mietz (C-99/96, EU:C:1999:202, т. 41).

¹⁸ Условието са очертани при тълкуването на съответните разпоредби на Брюкселската конвенция и на Регламент № 44/2001.

¹⁹ Решения от 26 март 1992 г., Reichert и Kockler (C-261/90, EU:C:1992:149, т. 34), Van Uden, точка 37 и от 3 септември 2020 г., Supreme Site Services и др. (C-186/19, EU:C:2020:638, т. 50).

²⁰ Решения Van Uden, точки 43 и сл., от 27 април 1999 г., Mietz (C-99/96, EU:C:1999:202, т. 42) и St. Paul Dairy, точка 18.

²¹ Решение Van Uden, точка 38.

33. Тези условия са продиктувани от факта, че член 35 от Регламент № 1215/2012 предоставя на страната, искаща допускане на временни, включително обезпечителни, мерки, предимство, което може да постави противната страна в неблагоприятно положение, допускайки изключение от установения от самия регламент режим на компетентност. Затова посоченият член трябва да се тълкува ограничително²².

34. Освен това, като предоставя възможност за сезиране на допълнителен съд, член 35 би могъл да благоприятства стратегии за *forum shopping*²³ и злоупотреба²⁴.

35. Съгласно Регламент № 1215/2012 правомощието на съда, който допуска временни, включително обезпечителни, мерки на основание член 35, е с ограничен обхват: действието на мерките е ограничено само до територията на съответната държава членка²⁵.

36. Не трябва обаче да се забравя, че възможността временни, включително обезпечителни, мерки да се постановяват от съд, различен от този, който разглежда или ще разглежда²⁶ делото по същество, отговаря на конкретни практически нужди от временна, включително обезпечителна, съдебна защита²⁷, които лесно могат да се разберат.

37. Чрез посочената разпоредба на заинтересованата страна се предоставя възможност да издейства временна, включително обезпечителна, мярка в държавата членка, където се намира имуществото или лицето, срещу което ще бъде насочено изпълнението на мярката. По този начин се избягват неудобствата, свързани първо с необходимостта да се води дело в чужбина, и в един следващ момент — с признаването на постановеното от друг съд решение²⁸.

²² Решение St. Paul Dairy, точка 11. Член 35 несъмнено е аномалия в системата: белег за това е и обособяването му в отделен, макар и в глава II от Регламент № 1215/2012, раздел, далече от същинските правила за компетентност.

²³ Такова опасение е изразено от участниците в съдебното заседание, между които няма съгласие относно действителния обхват на опасността. Комисията по-специално посочва, че самият член 35 съдържа елементи на самоограничение. Това несъмнено е така: законодателят, както и Съдът в своето тълкуване, постепенно са стеснявали периметъра на разпоредбата. Не мога обаче да се съглася с някои от доводите на Комисията: по-конкретно с идеята, че за да бъдат допустими съгласно член 35, мерките трябва да бъдат неотложни. Първо, в повечето случаи временната, включително обезпечителна, защита се иска като неотложна, което de facto намалява ефективността на твърдяното ограничение. Второ, все още не е безспорно дали неотложността е условие за самото прилагане на член 35; при утвърдителен отговор той би трябвало да се разглежда автономно.

²⁴ В съдебното заседание изрично е посочена опасността от „свърхобезпеченост“ вследствие на постановяването на няколко обезпечителни мерки с една и съща цел от две различни съдилища, които нямат задължение да комуникират помежду си в посочения контекст (относно провалилия се опит за включване в Регламент № 1215/2012 на задължение в този смисъл, вж. по-долу бележка под линия 38 от заключението). Регламентът не дава решение на това положение отвъд решението, произтичащо от прилагането на правилата за висящ процес или правилата относно признаването.

²⁵ Съображение 33 и член 2, буква а), втора алинея от Регламент № 1215/2012. Такова ограничение се долавя още в предходния режим, при който се е изисквало наличие на реална конекситетна връзка между обекта на исканите мерки и териториалната компетентност на държавата на сезирания съд.

²⁶ Това може да бъде както съдът, който понастоящем разглежда делото по същество, така и съдът, който ще бъде сезиран по съществото на делото, ако мярката се постановява преди образуването на производството по иска.

²⁷ Решения от 21 май 1980 г., Denilauler (125/79, EU:C:1980:130, т. 15 и 16), от 26 март 1992 г., Reichert и Kockler (C-261/90, EU:C:1992:149, т. 33). Вж. също решение St. Paul Dairy, точка 12 във връзка с вредата, произтичаща от дългата продължителност на делата с международен елемент.

²⁸ Неудобства, които са налице дори при опростения режим на автоматично признаване и изпълнение без екзекватура съгласно Регламент № 1215/2012: заинтересованата страна трябва да получи в държавата по произход документацията, която ще ѝ бъде поискана в сезираната държава; не може a priori да се изключи хипотезата, при която страната, срещу която се иска признаване или изпълнение, иска по съответния процесуален ред то да бъде отказано; нито хипотезата, при която мярка, постановена в една държава членка, се налага да бъде приведена в съответствие, за да бъде изпълнена в друга държава членка.

38. Тази възможност е още по-необходима, доколкото за временните, включително обезпечителни, мерки, които са постановени *inaudita altera parte* от разглеждащия делото по същество съд (и чието допускане запазва изненадващия си ефект), по принцип²⁹ не се предвижда свободно движение³⁰ между държавите членки съгласно Регламент № 1215/2012³¹.

39. Свободното движение на този вид мерки се изключва чрез определението за „съдебно решение“ в член 2, буква а), втора алинея от Регламент № 1215/2012. На практика посоченото изключване намира израз в изискването по член 42, параграф 2: за целите на изпълнението в държава членка на временна, включително обезпечителна, мярка, постановена в друга държава членка от съда, разглеждащ главния спор, е необходимо да се представи удостоверението по член 53. То включва конкретни отбелязвания, които удостоверяват качеството на съда и призоваването на ответника или, при липса на такова, връчването на съдебното решение, съдържащо мярката.

2. Отношение между съдилищата

40. Няма формална йерархия между съдилищата, измежду които страна, търсеща временна, включително обезпечителна, защита, може да избира. Следователно са възможни хипотези на множество дела по допускане на временна, включително обезпечителна, защита, за които законодателят не е предвидил изрично конкретен подход.

а) Множество дела по допускане на временна, включително обезпечителна, защита

41. Регламент № 1215/2012 съдържа конкретна разпоредба (член 35) относно временните, включително обезпечителни, мерки. Би могло да се каже, че по този начин той допълва *естественото* правомощие на компетентния по съществото на делото съд да ги допуска. Същевременно дава възможност за образуване на идентични дела пред различни съдилища, с риск от постановяване на противоречащи си решения.

42. Принципът на предимство, който съгласно член 29 от Регламент № 1215/2012 (раздел „Висящ процес (*lis pendens*) — свързани искове“) се прилага за хипотезата на множество дела с един и същ предмет и между същите страни, може според мен да разпростре действието си върху обезпечителната фаза на тези дела³².

43. Съгласно посочения принцип всеки съд, *различен от първия* сезиран съд, „спира разглеждането на делото служебно, докато бъде установена компетентността на първия сезиран съд“. Всеки друг съд, различен от първия сезиран съд, се отказва от компетентност в полза на този съд, след като бъде установена компетентността на същия³³.

²⁹ Свободното им движение е възможно само ако ответникът е бил призован да се яви или, в противен случай, ако съдебното решение, съдържащо мярката, е връчено на ответника преди изпълнението.

³⁰ Съгласно съображение 33 ограничението действа за целите както на *изпълнението*, така и на *признаването*.

³¹ Съгласно съображение 33 свободното движение обаче е възможно, ако националното право го допуска.

³² Известно ми е, че има съмнения относно *механичното* прилагане на член 29 по отношение на временните, включително обезпечителни, мерки по причини, които варират в зависимост от особеностите на конкретната хипотеза на висящ процес.

³³ Правилото за времевото предимство се обръща, по изключение, ако е налице избор на съд с изключителна компетентност: вж. член 31, параграфи 2 и 3. В разглеждания случай първото искане за допускане на обезпечителни мерки е предявено пред полски съд, избран от страните по договора за целите на уреждането на споровете между тях.

44. Както посочих, това, че искания за временни, включително обезпечителни, мерки са допустими както пред компетентен по съществото на делото съд и така и пред друг съд, който няма такава компетентност (но е сезиран съгласно член 35 от Регламент № 1215/2012), дава на заинтересованата страна възможност да избегне забавянията, свързани обикновено с прилагането в държава членка на мярка, постановена в друга държава членка.

45. От тази гледна точка би могло да се окачестви като парадоксално положение, при което страна, искаща допускане на временна, включително обезпечителна, мярка пред съд, различен от първия сезиран съд, именно за да избегне забавянията пред първия съд, в съответствие с правилото за висящ процес трябва да го направи единствено в държавата, в която се води главният спор, само защото искането за такава мярка е предявено първо там³⁴.

46. Като алтернатива би могло да се остави без приложение за временните, включително обезпечителни, мерки общото правило за висящ процес (член 29 от Регламент № 1215/2012) и ако бъдат поставени две противоречащи си съдебни решения, проблемът да бъде разрешен *a posteriori* при произнасянето относно тяхното признаване и изпълнение³⁵.

47. Считам обаче, че такъв подход би могъл да не е в съответствие с посочения регламент.

48. Въпреки че не се е произнасял нарочно по посочения въпрос, във връзка с член 24 от Брюкселската конвенция³⁶ Съдът е критикувал „увеличаването по повод на едно и също правоотношение на основанията за компетентност в противоречие с целите на Конвенцията“.

49. Засега е достатъчно да се каже, че изключенията от правилото за висящ процес са предвидени в самия регламент и нито едно от тях не отговаря на описаното³⁷. Направените предложения за промяна в тази връзка по отношение на член 35 от Регламент № 1215/2012 не са намерили място в текста, което говори, че що се отнася до временните, включително обезпечителни, мерки, действащата система не предвижда специален режим при висящ процес³⁸.

50. В обобщение считам, че правилото за висящ процес съгласно член 29 от Регламент № 1215/2012 се прилага по отношение на исканията за допускане на временни, включително обезпечителни, мерки. От това правило произтичат две последици: а) предимство има

³⁴ Този аргумент не е убедителен за всички. Предложението в Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States (Study JLS/C4/2005/3), изготвен по искане на Комисията, е във всички случаи да се даде предимство на компетентния по съществото на делото съд с оглед на това, че същият е по-добре запознат с делото: вж. точка 777. В този смисъл е член 15 от Регламент (ЕС) 2019/1111 на Съвета от 25 юни 2019 година относно компетентността, признаването и изпълнението на решения по брачни въпроси и въпроси, свързани с родителската отговорност, и относно международното отвлечение на деца (ОБ L 178, 2019 г., стр. 1), без еквивалент в друг правен акт.

³⁵ Такова е предложението в една определена доктрина: Eichel, F. Art. 35 Brüssel Ia-VO. — In: Wieczorek/Schütze. Zivilprozessordnung und Nebengesetze, Band 13/2, четвърто издание, 2019 г., точка 83, с други препратки.

³⁶ Решение St. Paul Dairy, точка. 20.

³⁷ Припомням освен това, че доводът за прекомерната продължителност на делата като основание за неприлагане на (тогавашния) член 21 от Брюкселската конвенция е отхвърлен от Съда в решение от 9 декември 2003 г., Gasser (C-116/02, EU:C:2003:657).

³⁸ Вж. Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States (Study JLS/C4/2005/3), цитиран в бележка под линия 34. Безуспешно е и предложението на Комисията за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела, COM(2010) 748 окончателен, за комуникация между съдилищата с цел координиране на производствата.

първият сезиран с искане за допускане на обезпечителни мерки съд, след като бъде установена неговата компетентност; и б) от този момент всеки съд, различен от първия сезиран съд, трябва да се откаже от компетентност в полза на този съд.

б) Противоречивост между постановените от различни съдилища временни, включително обезпечителни, мерки

51. Хипотезата на временни, включително обезпечителни, мерки, постановени от две съдилища (единия съд — с компетентност съгласно член 24 от Брюкселската конвенция, а другия съд — избран от страните за решаването на спора по същество), е разгледана от Съда в решение *Italian Leather*³⁹ във връзка с член 27, параграф 3 от посочената конвенция.

52. В решението Съдът:

- Уточнява, че противоречивостта, която е пречка за признаването на чуждестранно съдебно решение, се отнася до правните последици от съдебните решения, а не до наличието на различни правни уредби в държавите членки или до направената от съответните съдилища различна преценка на едно и също изискване⁴⁰.
- Потвърждава, че противоречивостта е налице тогава, когато съответните съдебни решения проявяват последиците си едновременно в една държава членка и нарушават нейния обществен ред⁴¹.
- Приема, че при посочените условия и като се вземе предвид задължителният характер на предвиденото в член 27, параграф 3 от Брюкселската конвенция основание да се откаже признаване, сезираният съд трябва да откаже да признае чуждестранното съдебно решение⁴².

53. Идентичността между член 27, параграф 3 от Брюкселската конвенция и действащия член 45, параграф 1, буква в) от Регламент № 1215/2012⁴³ позволява да се твърди, че същият подход се изисква и при прилагането на посочения регламент.

Б. Отговор на втория преюдициален въпрос

54. Съмненията на запитващата юрисдикция, определящи втория преюдициален въпрос, както и доводите на страните в тази връзка, се базират на няколко основания, които ще разгледам в следния ред:

- първо ще преценя значението на договорната клауза, с която за компетентни са определени полските съдилища,
- след това ще се спра на *реалната конекситетна връзка* между исканите мерки и територията на България,

³⁹ Решение от 6 юни 2002 г. (C-80/00, EU:C:2002:342; наричано по-нататък „решение *Italian Leather*“).

⁴⁰ Пак там, точка 44.

⁴¹ Пак там, точка 48.

⁴² Пак там, точка 2 от диспозитива.

⁴³ „[...] признаването на съдебно решение се отказва: [...] ако съдебното решение противоречи на съдебно решение, постановено между същите страни в сезираната държава членка“.

- накрая ще се произнесе по релевантността пред българския съд на полското съдебно решение, с което се отхвърля искането за допускане на временни, включително обезпечителни, мерки.

1. Клаузата за избор на съд: пречка пред допускането на мерки от българските съдилища?

55. Компетентността на съда по главния спор да постановява временни, включително обезпечителни, мерки, не зависи от съществуването на особена връзка между обекта на мярката и съда; достатъчно е да са налице обстоятелствата, които съгласно Регламент № 1215/2012 обосновават предоставянето на компетентност по съществото на делото.

56. Едно от тези обстоятелства е страните да са се договорили относно избора на компетентния съд посредством клауза, предоставяща изключителна компетентност съгласно член 25 от Регламент № 1215/2012.

57. При все това, тъй като изборът се основава на автономията на волята, оправдано е да се постави под съмнение дали всяко споразумение за предоставяне на компетентност обхваща автоматично временните, включително обезпечителни, мерки. Обратно погледнато, въпросът е дали изборът на съд изключва систематично правомощието по член 35 от Регламент № 1215/2012.

58. Съдът все още не се е произнесъл по този въпрос. Решение Italian Leather уточнява във всички случаи, че компетентността по член 35 може да съществува едновременно с тази на друг съд, избран от страните за окончателното решаване на спора.

59. Според мен страните могат (поне аз не намирам пречки за това) да пророгират или да дерогират чрез споразумение международната компетентност за предоставяне на обезпечителна защита, когато се намират в положение, попадащо в обхвата на Регламент № 1215/2012. Кои спорове са обхванати от споразумението за избор на съд и кои не, е въпрос на тълкуване на подписаното от страните споразумение.

60. Разбира се, би било желателно страните да заявят изрично намерението си клаузата да обхваща и обезпечителната защита. При отсъствието на ясно изразена воля би могло да се презумира⁴⁴, че една общо формулирана клауза за избор на съд включва в обхвата на компетентността на избрания съд и постановяването на временни, включително обезпечителни, мерки.

61. Този подход обаче не би бил приложим за изключването на достъпа до всеки съд на друга държава членка, различен от договорения⁴⁵: отказът от прилагането на член 35 от Регламент № 1215/2012 не бива да бъде презумиран.

62. В случая страните са включили в договора си клауза, която общо посочва полските съдилища като компетентни за уреждането на споровете между тях, тъй като в Полша се намира седалището на възложителя⁴⁶.

⁴⁴ Естествено, презумпцията би била оборима.

⁴⁵ С оглед на последиците: всяка мярка, която не би могла да се изпълни в държавата членка на избрания съд, би подлежала на признаване и изпълнение. Вж. в тази връзка по-горе бележка под линия 28 от заключението.

⁴⁶ Вж. точка 16 от заключението. Приемам за несъмнено, че Държавната хазна на Полша е оспорила компетентността на българските съдилища въз основа на посочената клауза.

63. Запитващата юрисдикция не поставя под съмнение изключителната компетентност на полските съдилища по съществото на делото; тя си задава обаче въпроса дали компетентността им е изключителна и по отношение на обезпечителната защита.

64. Становищата на полското правителство и на дружествата изпълнители не съвпадат по отношение на обхвата на избора на съд в договора⁴⁷. От моя страна споделям виждането на Комисията, че въпросът дали изборът обхваща обезпечителните мерки, изключвайки всеки друг съд, следва да се тълкува от запитващата юрисдикция⁴⁸.

65. При тези обстоятелства трябва да се вземе предвид, че за да се осигури предвидимост за страните, „клаузата за предоставяне на компетентност може да засяга само спорове, които са възникнали или които могат да възникнат във връзка с определено правоотношение — нещо, което ограничава обхвата на споразумението за предоставяне на компетентност само до споровете, произтичащи от правоотношението, във връзка с което е уговорена тази клауза [...]“⁴⁹.

66. Следователно клаузата за предоставяне на компетентност няма да обхване спор, който „пострадалото предприятие [...] не е имало достатъчно основания да очаква“ „към момента, в който [...] се е съгласило с посочената клауза“⁵⁰.

67. Независимо от факта, че — както посочих — решението следва да се вземе от запитващата юрисдикция, считам, че страните, подписали уговорената в случая клауза, са имали *достатъчно основания да очакват*, че една от тях при необходимост ще поиска допускане на временна, включително обезпечителна, мярка, за да се противопостави на реализирането на гаранциите. В областта на обществените поръчки разногласията по реализирането на гаранциите от възложителите не са рядко срещани.

2. Реална конекситетна връзка

68. Ако се прецени, че последиците от клаузата за предоставяне на компетентност не се простират върху обезпечителната защита, и съответно се отрече изключителната компетентност на полските съдилища, това все още не би имало за непосредствена последица потвърждаването на компетентността на българските съдилища на основание член 35 от Регламент № 1215/2012.

69. В посочената хипотеза компетентността на българските съдилища би зависила, на първо място, от съответните национални правила. Освен това би трябвало да е налице *реална конекситетна връзка* между обекта на временната, включително обезпечителна, мярка и териториалната компетентност на държавата членка (България).

⁴⁷ Точки 7 и сл., по-специално точка 11 от становището на Република Полша и точки 28 и 29 от становището на ТОТО — Costruzioni Generali и Vianini Lavori.

⁴⁸ Точка 19 от писменото становище на Комисията. Вж. и решение от 21 май 2015 г., CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, т. 67).

⁴⁹ По аналогия, решение от 21 май 2015 г., CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, т. 68).

⁵⁰ Пак там, точка 70.

70. Изразени са съмнения относно наличието на реална конекситетна връзка в настоящия спор по две съображения:

- намиращото се на територията на България имущество, върху което ще бъде насочено изпълнението на мярката, е движимо,
- фактическото изплащане на спорната гаранция трябва да се извърши в полза на Държавната хазна на Полша, на територията на Полша, във връзка с нередности по изпълнението на договор за строителни работи, сключен и изпълняван в Полша⁵¹.

71. Изискването за реална конекситетна връзка е пряко свързано с целта на член 35 от Регламент № 1215/2012, а именно мярката да бъде постановена и изпълнена в една и съща държава членка. Поради това реалната конекситетна връзка на практика се конкретизира в имуществото, върху което ще бъде насочено изпълнението на временната, включително обезпечителна, мярка.

72. За сметка на това мястото на изплащане на самата гаранция не е от значение.

73. В настоящия спор, както вече беше посочено, временните, включително обезпечителни, мерки имат за цел да обезпечат установителни искове за несъществуване на право на Държавната хазна на Полша да получи гарантираните суми. В изпълнение на посочените мерки българският въззивен съд налага обезпечителен заповед върху вземането на полския възложител срещу българския застраховател „Евроинс“ АД.

74. Реалната конекситетна връзка между българските съдилища и временните, включително обезпечителни, мерки зависи в крайна сметка от това местоположението на посоченото вземане да е в България⁵², което следва да се провери от запитващата юрисдикция.

3. Постановеното в Полша съдебно решение като пречка за допускането на обезпечителни мерки от българските съдилища

75. Трябва ли българският съд да се обяви за некомпетентен да постанови исканата временна, включително обезпечителна, мярка, когато идентично искане⁵³ е предявено пред (полски) съд, който е сезиран с главния спор и е отказал да разпорежи такава мярка?

76. Отговорът допуска два подхода в зависимост от това дали решението на полския съд, с което не се допускат временните, включително обезпечителни, мерки, е окончателно, или неокончателно. Тъй като предоставените данни не дават възможност да се установи по безспорен начин характерът на това решение, ще се спра на двете възможни хипотези.

⁵¹ Становище на Република Полша, точка 36.

⁵² Като невестествен актив правото на вземане не съществува физически; *местоположението* му може да бъде определено по счетоводното му отчитане или чрез правна фикция.

⁵³ Запитващата юрисдикция не повдига никакво възражение, основано на предполагаема липса на идентичност или на настъпила промяна в обстоятелствата, поради което няма да се спирам подробно на този въпрос.

а) Окончателно съдебно решение: евентуалното му признаване

77. В системата на Регламент № 1215/2012 образуването в държава членка производство по съществото на спора или по допускането на обезпечение може да бъде прекратено, ако по съответния процесуален ред се противопостави окончателно⁵⁴ съдебно решение със същия предмет, постановено в друга държава членка.

78. От становищата на страните правя извод, че силата на *пресъдено нещо*⁵⁵ на полското съдебно решение е спорен въпрос, който трябва да бъде изяснен от запитващата юрисдикция. Във всички случаи, вместо за пресъдено нещо (понятие, което среща трудности, когато се прилага за решения за допускане на обезпечение), предпочитам да говоря за окончателен характер на съдебното решение, тоест за краен и необжалваем акт.

79. Ако се потвърди, че обезпечителното решение представлява такъв краен акт в Полша, то може да породи действие и в България и да пречатства (доколкото фактическите обстоятелства са същите)⁵⁶ постановяването на друга мярка със същия предмет и между същите страни.

80. Върховният касационен съд пита и за момента, в който трябва да изведе правните последици от наличието на чуждестранното съдебно решение. По-конкретно той задава въпроса дали трябва да се счита за некомпетентен от момента, в който се представят доказателствата за такова решение.

81. Отговорът по принцип е утвърдителен. Съгласно член 36, параграф 1 от Регламент № 1215/2012 съдебно решение, постановено в една държава членка, се признава в друга без изискване за специално производство. Всеки, който се позове на такова решение, трябва обаче да спазва предвидените в член 37 формални условия, като представи негов автентичен препис и удостоверение по член 53, чието представяне съгласно текста на Регламента не може да се избегне⁵⁷. Съдът или органът, пред който се прави позоваване на чуждестранното съдебно решение, може също да поиска писмен превод или транслитерация съгласно член 37, параграф 2.

82. Страната, която може да бъде засегната неблагоприятно от признаването на постановеното съдебно решение, трябва, ако счита, че е уместно, да поиска да се откаже признаване на някое от основанията по член 45. Искането може да бъде направено по реда на инцидентното производство съгласно член 36, параграф 3 от Регламента.

⁵⁴ За признаването на чуждестранно съдебно решение, което все още не е окончателно, вж. точка 85 от заключението.

⁵⁵ За сила на *пресъдено нещо* се говори в определението за преюдициално запитване и в становищата на страните.

⁵⁶ Трябва отново да посоча, че е необходимо наличието на идентичност на предмета и страните: в противен случай (например защото са настъпили събития, които значителни променят първоначалното положение), не би имало пречка за предявяването на ново искане за допускане на временни, включително обезпечителни, мерки евентуално пред чуждестранен съд, който не е компетентен по съществото на спора. По своята същност такива мерки се постановяват или се отказват в зависимост от представените пред съда обстоятелства в конкретен момент. Ако обстоятелствата се променят, първоначалният отказ да се допуснат исканите мерки, не е пречка за последващото им постановяване.

⁵⁷ Представянето на въпросното доказателство изглежда задължително, нещо, което не е така при предходния режим: член 55 от Регламент № 44/2001 е предвиждал възможност за непредставяне на удостоверението, фигуриращо в приложение V към посочения регламент, или за замяната му с равнозначен документ. Спорно е дали трябва да присъстват данните, които изисква настоящият член 42, тъй като, буквално погледнато, те се изискват само за изпълнението на мярката; съображение 33 обаче визира ограничено движение и за целите на признаването; а дефиницията за „съдебно решение“ в член 2 важи за глава III в нейната цялост. Във всеки случай за настоящото дело въпросът може да остане отворен.

83. Позоваване на член 45, параграф 1, буква в) не е възможно в настоящия контекст: в случая все още няма постановена в България мярка, чиито последици да са в противоречие с тези на полското съдебно решение, поради което доводът срещу признаването му не би имал успех.

б) Неокончателно съдебно решение: правилото за висящ процес

84. Ако полското съдебно решение подлежи на въззивно обжалване в Полша, за целите на Регламент № 1215/2012 трябва да се приеме, че производството по допускане на обезпечителни мерки е все още висящо в тази страна.

85. В този контекст заинтересованата страна несъмнено може да поиска признаването на мярката в България⁵⁸. Фактът обаче, че мярката все още подлежи на обжалване, може да направи такова искане преждевременно. Регламентът позволява на сезирания съд да спре признаването на чуждестранно съдебно решение, когато същото е оспорено в държавата членка по произход⁵⁹.

86. След като в България има висящо производство по по-късно направено идентично искане за обезпечение, по-подходящо ми изглежда правилото за висящия процес, което изисква от всеки съд, различен от първия сезиран съд, да предприеме служебно съответните действия.

87. Документът, удостоверяващ полското съдебно решение, има (или може да има, ако отговаря на условията, определени от приложимото право)⁶⁰ доказателствена стойност по отношение на основните елементи на член 29 от Регламент № 1215/2012:

- служи за установяване на идентичността на предмета и страните в двете производства,
- удостоверява датата, на която е сезиран първият съд,
- удостоверява, че първият сезиран съд е счел, че е компетентен да постанови или да откаже да постанови временната, включително обезпечителна, мярка⁶¹.

88. Ако след проверка на посочените обстоятелства се потвърди, че полският съд е първият сезиран съд и че е налице идентичност на предмета и страните, българският съд трябва да се откаже от компетентност съгласно член 29, параграф 1 от Регламент № 1215/2012.

⁵⁸ Регламент № 1215/2012 не обвързва признаването или изпълнението на чуждестранни съдебни решения с условието те да са окончателни.

⁵⁹ Член 38, буква а).

⁶⁰ Националното право на сезираната държава или определеното в споразумение право; Регламент № 1215/2012 не урежда този аспект.

⁶¹ За което не се изисква формално изявление: вж. решение от 27 февруари 2014 г., Cartier parfums-lunettes и Axa Corporate Solutions assurances (C-1/13, EU:C:2014:109).

V. Заключение

89. С оглед на изложеното по-горе предлагам на Съда да отговори на втория преюдициален въпрос на Върховен касационен съд (България), както следва:

- „1) Член 35 от Регламент (ЕС) № 1215/12 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела следва да се тълкува в смисъл, че съдът, пред който е висящо искане за допускане на временни, включително обезпечителни, мерки, трябва да се откаже от компетентност за постановяването им, когато: а) съдът на друга държава членка, който разглежда делото по същество, се е произнесъл с окончателно съдебно решение по тези мерки; б) заинтересованата страна се позовава на това окончателно съдебно решение, като представя документите, изисквани съгласно Регламент № 1215/2012 за неговото признаване в държавата членка, където делото все още е висящо; и в) исканията пред двете съдилища са с един и същ предмет и между същите страни.
- 2) Ако решението, прието от компетентния по съществото на делото съд, все още не е окончателно, сезираният съгласно член 35 от Регламент № 1215/2012 втори съд, пред който е висящо искането за допускане на временни, включително обезпечителни, мерки със същия предмет и между същите страни, трябва да се откаже от компетентност в полза на първия съд съгласно член 29, параграф 3 от Регламент № 1215/2012“.

¹ — В точки 18 и 30, както и в бележки под линия 9, 10, 13 и 57 от настоящия текст са направени промени от езиков характер след първото му публикуване в интернет.